

Laboratorní práce č. 10

Mechanické vlnění, zvuk

Teoretické cvičení:

Rychlost vlnění, zvuk

1. Teoretická příprava

1. Co je podstatou mechanického vlnění?
2. Přenáší se vlněním látka?
3. Přenáší se vlněním energie?
4. V látkách jakého skupenství může mechanické vlnění vzniknout?
5. Co je příčinou mechanického vlnění?
6. Jak se nazývá prostředí, kterým se může mechanické vlnění šířit?
7. S jakou amplitudou, frekvencí, fází kmitají jednotlivé body při postupném vlnění?
8. Jak je definována vlnová délka? Značka a jednotka.
9. Jak vypočítáme vlnovou délku?
10. Jaké dva druhy vlnění rozlišujeme?
11. Kde se můžeme setkat s postupným příčným vlněním?
12. Jak kmitají částice u příčného vlnění?
13. Kde vzniká postupné podélné vlnění?
14. Čím je charakteristické postupné podélné vlnění?
15. Kterým vlněním se šíří zvuk?
16. Na čem závisí výchylka při postupném vlnění?

2. Vypočtete:

- 1) Vypočtete rychlost vlnění, které má vlnovou délku 40 cm a je buzeno kmitáním o frekvenci 6 Hz.
- 2) Určete rychlost vlnění v ocelové tyči, jestliže při frekvenci 2 kHz vznikne vlnění o vlnové délce 2,5 m.
- 3) Příčné vlnění s vlnovou délkou 20 cm postupuje řadou bodů. Zdroj vlnění kmitá s frekvencí 4 Hz a amplitudou 6 cm. a) Napište rovnici postupné vlny, b) napište rovnice kmitavého pohybu pro body vzdálené 5 cm, 10 cm, 15 cm a 20 cm, c) vypočtete výchylku v bodech z b) v čase 2 s.
- 4) Postupné mechanické vlnění je dáno rovnicí $y = 0,07 \sin 2\pi (2t - 4x)$. Určete amplitudu, vlnovou délku, periodu, frekvenci a rychlost vlnění.
- 5) Zvuk je mechanické vlnění, které vnímáme sluchem. Jeho frekvence je od 16 Hz do 16 kHz. Vypočtete nejdelší a nejkratší vlnové délky zvuku. Rychlost zvuku je $340 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$.
- 6) Dvě postupná vlnění jsou dána těmito rovnicemi:
$$y = 4 \cdot 10^{-4} \sin 2\pi(1360t - 4x)$$

$$y=0,08 \sin 2\pi(4t - 0,5x)$$

U obou vlnění určete frekvenci a rychlost vlnění. Rozhodněte, které z těchto vlnění by mohlo být vlnění vzniklé rozkmitáním konce pružného vlákna a které by mohlo být zvukovým vlněním a odpověď zdůvodněte.

- 7) Určete vlnovou délku, když
- body vzdálené od sebe 0,5 m kmitají s fázovým rozdílem $\pi/2$
  - body vzdálené od sebe 1,6 m kmitají s fázovým rozdílem π
  - body vzdálené od sebe 2,1 m kmitají s fázovým rozdílem $3\pi/2$
  - body vzdálené od sebe 0,4 m kmitají s fázovým rozdílem 2π
- K výpočtu použijte trojčlenku.
- 8) Body na jednom paprsku vycházejícím ze zdroje zvukového vlnění kmitají s fázovým rozdílem $11\pi/6$. První bod je od zdroje vzdálen 8 m a druhý 9,1 m. Frekvence zvuku je 1,25 kHz. Určete rychlost zvuku v daném prostředí. Jaké prostředí by to mohlo být?
- 9) Určete hladinu akustického výkonu v dB, jestliže akustický výkon v daném místě je
- 10^{-12} W
  - 10^{-6} W
  - 10^{-3} W
  - 1 W
  - Jaká hodnota akustického výkonu určuje práh slyšení a práh bolesti a jaká tomu odpovídá hladina akustického výkonu?
- 10) Hladina akustického výkonu 4 m od zdroje je 100 dB. Jaká je hladina akustického výkonu ve vzdálenosti
- 2 m od zdroje
  - 8 m od zdroje
  - 16 m od zdroje?
- K výpočtu můžete použít poznatek vyplývající ze závislosti intenzity zvuku na vzdálenosti uvedený v učebnici nebo můžete vypočítat akustický výkon v daných místech a z něho určit hladinu akustického výkonu. Druhou možnost zvolí pouze vážní zájemci o fyziku.
- 11) Siréna lokomotivy vydává zvuk o frekvenci 1000 Hz. Měřič frekvence u trati registruje frekvenci 944 Hz. Určete, zda se lokomotiva přibližuje k měřiči nebo vzdaluje od měřiče a jakou se pohybuje rychlostí. Rychlost zvuku je $340 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$.
Pokuste se vypočítat příklad pomocí trojčlenky bez použití vzorců pro Dopplerův jev. Uvědomte si, že kolikrát se zvětší frekvence, tolikrát je větší rychlost a naopak.
- 12) Jak by se pohybovala lokomotiva v předchozím příkladě, kdyby měřič frekvence registroval frekvenci 1150 Hz?
- 13) Chlapec trúbí na trumpetu. O kolik procent vyšší, popř. nižší tón vnímá motorkář, který se pohybuje rychlostí $90 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ vůči trumpetistovi? K výpočtu použijte trojčlenku.